

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мария Илиева

за дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен

„доктор“

„Алтернативни въпросителни структури в английския и българския език“

на докторантката Величка Любомирова Спасова

(област на висшето образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология: Германски езици – Синтаксис на съвременния английски език)

Дисертационният труд се състои от 5 глави – Увод, Корпусно изследване, Семантични отношения между конституентите на алтернативните въпросителни структури (ABC), Анализ на репликите-реакции на адресата и Заключение. Дисертацията е с общ обем 294 страници, включващи самото изследване (283 стр.), Библиография, Приноси и Публикации по темата. В началото са включени две таблици – много полезната за ориентация в текста таблица на съкращенията и специалните обозначения, както и таблица за транслитерацията. Темата е разгледана детайлно въз основа на 498 ексцерпирани въпросителни структури за двата езика от подходящи като обем и съдържание корпуси. Част от тези корпуси са събрани от самата докторантка, което само по себе си е принос и дава възможност за следващи изследвания.

В първа глава се представят ясно, последователно и коректно обектът, целите и задачите на изследването. В центъра на изследването си докторантката поставя анализ на конституентната структура на българските и английските ABC – само по себе си амбициозна задача, в която се включват

както наблюдения върху стандартния синтаксис, така и върху субстандартния. Подробно се описва предметът на изследването, а задачите прецизират достатъчно ясно основната цел. Използваната методология е адекватна на целите на изследването, като докторантката заявява три типа съпоставителен анализ, който и осъществява в изследването си. Интересен от лингвистично гледище е подходът да се използват теоретични модели от английската научна литература (Хъдълстън, Пулън и съавт.) за изследването на българския език, тъй като той определено носи принос в проучванията върху българския синтаксис. Прави се преглед на постановките по въпроса в английската и в българската лингвистична литература, с което се мотивира актуалността на темата, като се уточнява и становището на самата докторантка по дискуссионните въпроси. Дефинират се основните понятия (АВС, затворени и отворени въпросителни предикативни единици, затворен въпрос, полярен въпрос, алтернативен въпрос, отворен въпрос и др.). Определят се и основните подтипове АВС съответно за двата езика – за българския език докторантката определя 7 подтипа, а за английския – само един. Струва ми се, че тук трябва да се помисли още по отношение на английския език – в подчинени въпросителни конструкции се появяват корелативни двойки координатори, които трудно могат да бъдат подминати: *either – or; if – or; whether – or*. Те са описани от докторантката, но тя ги изключва от въпросителните структури по дефиниция, тъй като „координацията е в рамките на съобщителна предикативна единица или между две съобщителни предикативни единици“ (с. 20, автореферат). Всъщност и в българския език подчинените въпросителни изречения почти винаги са в рамките на съобщителни изречения, а в някои случаи и главните предикативни единици с въпросителни структури са съобщителни (пример 42 на с. 25, пример 100 на с. 43 и др.).

Втора глава е посветена на изследването на корпусните данни. Описват се осемте корпуса, с които се работи – 4 за английския език и 4 за българския. Приносен момент в изследването на въпросителните структури в българския език е включването на корпуси разговорна реч, където отклоненията от стандартния синтаксис са много и разнообразни. Приведените статистически данни са убедителни като абсолютни стойности, показват разнообразни срезове при анализа на АВС. Според мен трябва да се помисли върху относителното представяне на статистическите данни – по-убедително би било, ако процентът се изчислява спрямо общото количество фиксирани АВС, а не спрямо общото количество словоформи, както е направила докторантката. Насилен е изводът, че въпросителните структури се срещат много по-често в разговорната реч, отколкото в езика на художествената литература (с. 60), тъй като въпросителните структури по принцип са характерни преди всичко за диалогичната реч (независимо в коя функционална формация), а голяма част от корпуса художествени текстове е с монологичен характер.

Трета глава представя изключително подробен и прецизен анализ на семантичните отношения между конституентите на АВС, илюстриран с подходящи и изобилни примери, убедителни дървовидни диаграми и семантични записи. Различните класификационни срезове (отношения на комплементарност, антонимия или векторна опозиция в лексикален план, морфологично противопоставяне по време и по залог и др.) показват задълбочената теоретична подготовка на докторантката не само в областта на синтаксиса, но и в останалите дялове на лингвистиката и я представят като завършен лингвист с умение да вижда практическото приложение на теоретичните постановки. Всеки от разделите завършва с изключително синтетично и убедително представяне на изводите от направените съпоставки

както описателно, така и в табличен вид (вж. напр. с. 222–226). Вижда се нов прочит на елипсите в разговорната реч, които довеждат до малформации в стандартните синтактични модели. Регистрирани са интересни контекстуални опозиции. Може да се помисли как по-ясно да бъде поднесена класификацията на ABC според значението на конституентите им (с. 159–166). Не мога да се съглася с приемането априори от докторантката на становище, че щом първият конституент на конструкцията е позитивен, то вторият (неизразен) е негативен. В пример 70 на с. 157 (*Ама апартаменти ли боядисвахте, или...*) всъщност въпросът не е към сказуемото, а към допълнението, а следователно в продължението може да се включат съотносими с допълнението предположения (*къщи, фасади* и др.).

Четвърта глава съдържа анализ на репликите-реакции на адресата. Въпреки че формално погледнато този раздел като че ли излиза извън обекта на дисертацията, той се оказва изключително ефективен за изясняване на спецификата на самата ABC, тъй като семантичните отношения при неизразени или частично изразени конституенти (особено в разговорната реч) стават ясни едва при анализа на репликите-реакции. Правят се интересни изводи и съпоставки (с. 234, с. 249 и др.). Обръща се внимание върху перлокуционния ефект с много интересни примери (пример 53 на с. 252).

В заключителната пета глава стегнато се представят изводите и се дават препоръки за бъдещи изследвания.

Приносите на докторантката са представени коректно.

Съдържанието на автореферата съответства на текста на дисертацията. Авторефератът сам по себе си е приносен, тъй като показва владението на

лингвистичната терминология и в българския език. Броят и качеството на представените публикации надвишава значително изискванията на ЗРАСРБ.

В заключение искам да изразя мнението си, че представената за обсъждане дисертация е задълбочен приносен труд, премислен и оформен в съответствие с всички законови и професионални критерии. Проучена е достатъчна като количество и като съдържание научна литература, направени са убедителни съпоставки и аргументирани изводи. Докторантката показва умение за изразяване на собствено мнение, използва терминологията коректно и има задълбочени аналитични способности. С убеждението, че българската лингвистика се нуждае от такива изследователи, и с пожеланието изследването да бъде отпечатано на български език, изразявам недвусмислено становището си да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ на Величка Любомирова Спасова.

30.01.2020 г.

В. Търново